

Groot risico op toevallsbevindingen bij beeldvorming

Daan Backes

Door de toegenomen beschikbaarheid en verbeterde resolutie is het aantal toevallsbevindingen bij beeldvorming sterk toegenomen. Dat blijkt uit een meta-analyse waarin de auteurs de prevalentie en behandeling van toevallsbevindingen bij beeldvorming nagingen. Deze toevallsbevindingen komen zeer vaak voor (tot 45%) en kunnen leiden tot angst, overdiagnostiek en overbehandeling door onzekerheden over de noodzaak en mogelijkheden voor behandeling.

De onderzoekers includeerden 20 systematische literatuuronderzoeken met in totaal 240 onderzoeken en 627.073 patiënten. In sommige onderzoeken werden ook patiënten meegenomen met een voorgeschiedenis van kanker of bij wie artsen een sterk vermoeden hadden van kanker. Er was geen literatuuronderzoek beschikbaar waarin het aantal toevallsbevindingen bij röntgenfoto's of echografie werd beschreven.

De prevalentie van toevallsbevindingen was het hoogst bij een CT-thorax (45%; 95%-BI 36 tot 55), gevolgd door CT-abdomen/CT-colonoscopie (38%; 95%-BI 21 tot 57) en cardiale MRI (34%; 95%-BI 22 tot 46) [tabel]. De prevalentie

van toevallsbevindingen was het laagst bij PET of PET/CT van het gehele lichaam (2%; 95%-BI 2 tot 4). Het percentage toevallsbevindingen dat maligne was, varieerde sterk per orgaan. Het hoogste percentage maligne toevallsbevindingen kwam voor bij de borsten (42%), schildklier (28%), eierstokken (28%) en nieren (25%). Het laagste percentage maligne toevallsbevindingen kwam voor bij de hersenen (0%), bijnier (0%) en speekselklier (5%). Er was geen systematisch literatuuroverzicht beschikbaar waarin het aantal toevallsbevindingen in de lever, alvleesklier, longen en milt afzonderlijk werd beschreven.

Dit onderzoek laat het grote risico zien op toevallsbevindingen bij moderne, beeldvormende diagnostiek. Het merendeel van deze toevallsbevindingen is benigne van aard, maar kan wel leiden tot angst, verminderde kwaliteit van

Toevallsbevindingen komen vaak voor bij beeldvorming.

Foto: Shutterstock

leven, en verdere (invasieve) diagnostiek, behandeling, complicaties en kosten.

Deze toevallsbevindingen kunnen meer schade opleveren dan gezondheidswinst. Conform de Eed van Hippocrates 'Ik zal aan de patiënt geen schade doen' moeten artsen zich bewust zijn van het risico en dit bespreken met hun patiënt voordat zij diagnostiek inzetten. Dit geldt des te meer bij counseling voor 'preventieve diagnostiek', zoals whole-body MRI/CT zonder indicatie. ■

O'Sullivan JW, et al. Prevalence and outcomes of incidental imaging findings: umbrella review. BMJ 2018;361:k2387.

Beeldvormende diagnostiek	Orgaan met toevallsbevinding	Prevalentie toevallsbevinding [%; 95%-BI]	
MRI wervelkolom	Wervelkolom	22	[19 tot 26]
Cardiale MRI	Ander dan hart	34	[22 tot 46]
CT thorax	Thorax, abdomen, wervelkolom, hart	45	[36 tot 55]
CT coloscopie	Ander dan colon	38	[21 tot 57]
MRI hersenen	Hersenen	22	[14 tot 31]
Whole-body PET, PET/CT	Schildklier, colon	2	[1 tot 4]

Orgaan met toevallsbevinding	Proportie maligne toevallsbevindingen [%; 95%-BI]	
Bijnier	0,0007	[0 tot 0,5]
Eierstokken	28	[11 tot 48]
Hersenen	0	[0 tot 0,0001]
Borsten	42	[31 tot 54]
Ander dan colon	14	[4 tot 28]
Nieren	25	[16 tot 34]
Schildklier	28	[20 tot 37]
Colon	17	[12 tot 21]
Speekselklier	5	[2 tot 10]
Prostaat	11	[1 tot 28]

Slachtoffers seksueel misbruik sterker dan gedacht

Nadine Rasenberg

Volwassenen die als kind slachtoffer waren van seksueel misbruik maken op latere leeftijd vaak gebruik van de ggz. Recent onderzoek laat zien dat driekwart tevreden is over de behandeling en dat dit samenhangt met de aandacht die de patiënten kregen bij de verwerking. Ook kunnen zij vaak meer aan dan hulpverleners denken. Patiënten met ernstiger problematiek zijn echter minder tevreden.

Een eerdere evaluatie van de behandeling van volwassenen met een misbruikverleden (periode 1996 tot 2003) leidde tot de conclusie dat de behandeling van ernstig getraumatiseerde slachtoffers tekortschoot. In de periode erna werden hulpverleners bewuster van het proces en kwam er meer aandacht voor evidence-based behandelingen.

In een nieuwe evaluatie over de periode van 2007 tot 2017 ondervroegen onderzoekers 216 volwassenen met een verleden van seksueel misbruik naar hun ervaringen met de ggz. Zij worven de deelne-

mers via internetfora en ggz-instellingen. Driekwart van hen gaf de behandeling een voldoende (gemiddeld 6,8). Mensen met ernstiger problematiek en met verschillende behandelaars waren minder tevreden. De tevredenheid werd positief beïnvloed door een goede behandelrelatie, aandacht voor zelfbescherming en door behandelingsgen die waren gericht op verwerking. De meest getraumatiseerde patiënten

Mensen met een misbruikverleden kunnen vaak meer aan dan hulpverleners denken.

Foto: iStock

zijn dus nog steeds het minst tevreden over de behandeling en een minderheid van hen vond de behandeling zelf ook traumatisch. Hoewel er met name voor deze groep meer aandacht kwam, blijft behandeling moeilijk. Opvallend is verder dat de respondenten ook meldden dat behandelaars er soms ten onrechte van uitgingen dat zij het verwerken van de traumatische ervaringen niet aan zouden kunnen. Ondanks de hoge belasting van de behandeling en de gemiddelde behandelduur van 4,5 jaar kunnen hulpverleners dus minder huisverig zijn voor de belastbaarheid van de meeste slachtoffers van seksueel misbruik. Een minderheid ervaart de behandeling als traumatisch. ■

Brederveld JD, et al. Seksueel-misbruik-slachtoffers: hoe vergaat het hen in de ggz? Tevredenheid van cliënten met een misbruikgeschiedenis over hun behandeling in de ggz. Tijdschrift voor Psychotherapie 2018;4:210-27.

Verviervoudigen ICS heeft gering effect bij astma

Iris Ketel, Niels van der Steen

Astmapatiënten die in het voorgaande jaar een exacerbatie hadden, kunnen een nieuwe exacerbatie uitstellen door bij toename van klachten hun inhalatiecorticosteroiden (ICS) tijdelijk te verviervoudigen. Dat concluderen Britse onderzoekers in een grootschalig onderzoek bij astmapatiënten in de eerste lijn. De risicoreductie is echter klein en er zijn vaker orofaryngeale bijwerkingen.

De onderzoekers volgden tussen 2013 en 2017 een groep van bijna 2000 astmapatiënten die in het jaar daarvoor ten minste een exacerbatie hadden doorgemaakt. De helft van hen verviervoudigde de ICS gedurende maximaal

twee weken bij toename van astma-klachten, de andere helft gebruikte slechts hun rescue-medicatie. De follow-up bedroeg een jaar. Uitkomstmaten waren de tijd tot een eerste exacerbatie en het aantal exacerbaties. De verviervoudigers konden door dit beleid een exacerbatie uitstellen (HR 0,81; 95%-BI 0,71 tot 0,92), kregen minder vaak prednison voorgeschreven (33% versus 40%) en legden minder doktersbezoeken af (41% versus 47%). In deze groep was het aantal ernstige exacerbaties (een prednisonkuur of niet gepland doktersbezoek) 45%, in de groep zonder verhoging van de ICS was dat 52%. Deze risicodaling van 7% betekent dat 15 patiënten een viervoudi-

ge dosis nodig hebben om een ernstige exacerbatie te voorkomen. De dosisverhoging had bovendien als nadeel dat er meer bijwerkingen waren, voornamelijk orale candidiasis (41 versus 10 patiënten). De geringe risicoreductie maakt dat de klinische betekenis voor het toepassen van een verviervoudiging van de ICS beperkte waarde heeft voor de eerste lijn. Die conclusie ligt in het verlengde van de NHG-Standaard Astma bij volwassenen die het verviervoudigen van de dosis ICS slechts als overweging noemt bij niet-ernstige astma-exacerbaties. ■

McKeever T, et al. Quadrupling inhaled glucocorticoid dose to abort asthma exacerbations. N Engl J Med 2018;378:902-10.

Hepatitis B-voorlichting voor Marokkaanse Nederlanders

Hanneke Borgdorff

Chronische hepatitis B (HBV)-infectie komt relatief veel voor bij de eerste-generatie-immigranten uit Marokko. Daarom adviseert de Gezondheidsraad huisartsen deze groep een HBV-test aan te bieden. Recent onderzoek laat zien dat ongeveer de helft van de eerste generatie Marokkaanse Nederlanders zich zou willen laten testen. Belemmerende factoren hangen onder andere samen met een gebrek aan juiste informatie over HBV.

De onderzoekers rekruteerden de Marokkaanse Nederlanders (n = 379) online via sociale netwerkplatforms, offline op plaatsen waar veel mensen uit de Marokkaans-Nederlandse gemeenschap samenkomen en via via. De deelnemers vulden

een vragenlijst in met onder andere twee testscenario's: of ze zelf zouden vragen om een HBV-test bij de huisarts en of ze zouden meedoen aan HBV-screening (à 70 euro per test). De onderzoekers vroegen tweede- en derdegeneratiemigranten te antwoorden zoals ze dachten dat hun ouders of grootouders zouden antwoorden.

Van de deelnemers was 51% eerstegeneratiemigrant. Van hen zou 43% geen test willen vragen aan de huisarts en 47% niet willen meedoen aan (betaalde) screening. Mensen die positief stonden tegenover een HBV-test gaven vaker aan dat ze overtuigd waren dat het testresultaat duidelijkheid zou geven, chronische HBV asymptomatisch kan zijn, je niet voor alles op Allah kunt vertrouwen, ze zich

in staat achten zelf te beslissen en ze het moeilijk vonden hun risico op HBV in te schatten.

Een beperking van het onderzoek is dat niet werd onderzocht wie er meedoen aan HBV-tests. Toch geeft dit onderzoek inzicht. Zo kunnen we in het gesprek aandacht besteden aan: een HBV-test geeft zekerheid, de infectie kan asymptomatisch verlopen en het persoonlijk risico op infectie is moeilijk in te schatten, omdat infectie vaak via verticale transmissie plaatsvindt. ■

Hamdiui N, et al. Hepatitis B in Moroccan-Dutch: a quantitative study into determinants of screening participation. BMC Med 2018;16:47.

De helft van de eerste generatie Marokkaanse Nederlanders zou zich willen laten testen op hepatitis B.

Foto: Hollandse Hoogte

Griepvaccinatie bij kanker heeft voordeel van de twijfel

Bèr Pleumeekers

Patiënten met een maligniteit die chemotherapie of immunosuppressiva krijgen, hebben een grotere kans om aan de gevolgen van een 'griepje' te overlijden. Vaccinatie met het influenzavaccin lijkt de kans op griep en de daarbijhorende complicaties te verminderen. 'Lijkt', want het bewijs voor effectiviteit is alles behalve zeker. Dat blijkt uit een recente Cochrane-review.

De auteurs deden een literatuuronderzoek naar de effectiviteit van griepvaccinatie bij patiënten met kanker die vanwege de aard van de kanker of de behandeling een verminderde weerstand hadden. Zij selecteerden patiënten met hematologische maligniteiten, na een beenmergtransplantatie of met solide tumoren die chemotherapie of immunosuppressiva kregen. In totaal vonden zij elf onderzoeken: vijf RCT's en zes observationele onderzoeken. Bij de RCT's was er geen statistisch significant verschil wat betreft mortaliteit, bij de observationele onderzoeken varieerde de mortaliteit van 12% tot 44% minder sterfte na vaccinatie. In een RCT en een observationeel onderzoek werden significant minder in-

fluenza-infecties aangetoond. Een andere RCT liet minder ziekenhuisopnames zien na vaccinatie, maar geen observationeel onderzoek kon dit aantonen. Wat pneumonie betreft, was de situatie net omgekeerd. Levensbedreigende complicaties werden niet gemeld.

De NHG/SNPG Handleiding Griepvaccinatie adviseert om patiënten met kanker een griepvaccinatie te geven. De belangrijkste overwegingen hierbij zijn de aanwezigheid van antistoffen bij gevaccineerden en het ontbreken van levensbedreigende bijwerkingen. Uit

deze Cochrane-review blijkt dat influenzavaccinatie bij kankerpatiënten een licht voordeel heeft ten opzichte van niet vaccineren. Het gaat hier echter om een beperkt aantal onderzoeken die bovendien van relatief beperkte kwaliteit zijn. Vaccineren heeft dus het voordeel van de twijfel. ■

Bitterman R, et al. Influenza vaccines in immunosuppressed adults with cancer. Cochrane Database Syst Rev 2018;2:CD008983.

Vrieze HA, et al. NHG/SNPG-Handleiding Griepvaccinatie. Herziening 2017. www.nhg.org.

Of de grieprik bij kankerpatiënten effectief is, is niet zeker.

Foto: Margot Scheerder

Griepvaccinatie bij COPD

Lidewij Broekhuizen

COPD is een indicatie voor griepvaccinatie, maar wat is het effect daarvan? Beschikbare trials laten zien dat griepvaccinatie late, griepgerelateerde COPD-exacerbaties vermindert. Bewijs voor het effect op sterfte ontbreekt echter, zo blijkt uit een recente Cochrane-review.

De auteurs hebben de beschikbare vergelijkende onderzoeken samengevat. Zij vonden zes trials met COPD-patiënten (2469 deelnemers) en nog vijf trials met 4281 oudere of kwetsbare patiënten van wie een deel COPD had. Onderzocht waren intramusculaire en intranasale vaccinaties. De trials werden uitgevoerd in het Verenigd Koninkrijk, de Verenigde Staten of Thailand en waren minstens 10 jaar oud.

Vergeleken met placebo verminderde intramusculaire vaccinatie bij COPD het aantal 'late' exacerbaties (na drie weken of later) gerelateerd aan het griepvirus (gemiddeld verschil $-0,37$; 95%-BI $-0,64$ tot $-0,11$). Dit werd gemeten in twee onderzoeken (180 deelnemers) en het bewijs is daarom zwak. Lokale bijwerkingen – met name zwelling en roodheid van de injectieplaats – kwamen meer voor bij griep-

Patiënten over statines en therapietrouw

Loes Wouters

De motieven van patiënten om statines te gebruiken, hebben veel invloed op therapietrouw. Om inzicht te krijgen in die motieven voerden Australische onderzoekers een systematisch literatuuronderzoek uit. Daaruit bleek dat vertrouwen in preventie en integratie in het dagelijks leven de belangrijkste redenen zijn om statines te blijven gebruiken. Het idee 'ziek' te zijn, levenslang medicatie te moeten gebruiken, onzekerheid over de werking, bijwerkingen en kosten kunnen de therapietrouw belemmeren. Artsen kunnen hierop inspelen als zij statines voorschrijven.

De onderzoekers deden een systematisch literatuuronderzoek om meer grip te krijgen op de motieven van patiënten om statines al dan niet te blijven gebruiken. Zij vonden 32 kwalitatieve onderzoeken met in totaal 888 patiënten, afkomstig uit 8 landen. Zij beoordeelden de onderzoeken volgens de COREQ-criteria en deelden deze in naar aspecten die de therapietrouw bevorderen of belemmeren. Twee bevorderende aspecten waren vertrouwen in preventie en integratie in het dagelijks leven. Vijf belemmerende aspecten waren twijfels over nut, wantrouwen, angst voor bijwerkingen, het idee 'ziek' te zijn en

vaccinatie dan bij placebo, maar de bijwerkingen waren mild. Er was geen bewijs voor meer vroege exacerbaties. Voor vergelijking met sterfte waren de trials te klein. Het had geen effect een intranasale vaccinatie toe te voegen aan een intramusculaire vaccinatie. Deze resultaten komen overeen met observationele onderzoeken. Kortom, intramusculaire griepvaccinatie vermindert het aantal griep-

Vertrouwen in preventie en integratie in het dagelijks leven zijn de belangrijkste redenen om statines te blijven gebruiken.

Foto: Shutterstock

kosten. Verder bleken oudere patiënten met secundaire preventie en een familiale voorgeschiedenis meer te neigen naar aspecten die de therapietrouw bevorderen.

Sinds de invoering van primaire preventie krijgt ongeveer 40% van de volwassenen in het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten het advies een

statine te gebruiken. Een deel van deze patiënten gebruikt echter geen statine of stopt. De therapietrouw bij statines is twee jaar na de start 57% bij primaire preventie en 76% bij secundaire preventie. Therapietrouw is echter essentieel. Per verlaging van 1 mmol/L LDL-cholesterol wordt het risico op grote cardiovasculaire events met 22% gereduceerd. Dit percentage is een gemiddelde voor secundaire en primaire preventie, de individuele risicoreductie is moeilijk te voorspellen. De NHG-Standaard CVRM adviseert voor primaire en secundaire preventie simvastatine 40 mg per dag met een LDL-cholesterolstreefwaarde van $\leq 2,5$ mmol/L. Om de therapietrouw te verbeteren, is het belangrijk een goede uitleg te geven over doel, werkingsmechanisme en bijwerkingen en ook de aspecten te belichten die therapietrouw kunnen bevorderen of belemmeren. ■

Ju A, et al. Patient beliefs and attitudes to taking statins: systematic review of qualitative studies. *Br J Gen Pract* 2018;68:e408-e419.

gerelateerde exacerbaties, maar voor het effect op sterfte bestaat nog geen bewijs. ■

Kopsaftis Z, et al P. Influenza vaccine for chronic obstructive pulmonary disease (COPD). Cochrane Database Syst Rev 2018;6:CD002733. Doi: 10.1002/14651858.CD002733.pub3.

Palliatieve zorg voor daklozen

Loes Wouters

Daklozen hebben vaak last van complexe en chronische comorbiditeit, waardoor ze gemiddeld jong overlijden. Zij hebben echter weinig toegang tot palliatieve zorg. Daklozen zien levenseindezorg vaak niet als prioriteit en drugsverslaving verhindert adequate zorg. Daarnaast hebben veel daklozen weinig ziekte-inzicht en een beperkt sociaal netwerk. Investeren in een vertrouwensrelatie met de dakloze kan helpen de behandelbarrières te doorbreken. Dat blijkt uit een onderzoek van het VUmc.

Om inzicht te krijgen in de zorgen, behoeften en voorkeuren van daklozen op het gebied van palliatieve zorg voerden onderzoekers van het VUmc een systematisch literatuuronderzoek uit. Zij zochten ook naar barrières en aanbevelingen voor het geven van palliatieve zorg. In totaal selecteerden zij vijftien kwalitatieve en acht kwantitatieve onderzoeken. Deze waren evenredig verdeeld over daklozen en zorgverleners. Het merendeel van de onderzoeken kwam uit de Verenigde Staten en Canada.

Veel daklozen gaven aan bang te zijn voor de

dood. Ze waren vooral bang voor een nare, eenzame, anonieme dood. Ze hadden vaak geen goede ervaring met hulpverleners en weinig vertrouwen in goede zorg in de laatste levensfase. Bijna alle daklozen gaven aan dat ze een volledig reanimatie en behandelbeleid wensen.

Zorgverleners gaven aan dat hulpverlening moeilijk is, omdat daklozen palliatieve zorg niet als prioriteit zien en pas in een late fase om hulp vragen. Het plannen en nakomen van zorgafspraken verloopt vaak moeizaam. Verder staat drugsverslaving een goede behandeling in de weg, ook doordat ziekenhuizen een zerotolerancebeleid hanteren.

Vooral huisartsen in binnensteden en in de buurt van maatschappelijke opvangvoorzieningen zien geregeld dakloze patiënten in hun praktijk. Op basis van dit literatuuronderzoek adviseerden de auteurs

Daklozen zien levenseindezorg vaak niet als prioriteit. Foto: Hollandse Hoogte

te investeren in een vertrouwensrelatie om de interactie te verbeteren. Een open niet-oordelende houding helpt, waarbij de huisarts de behoefte aan vrijheid van de dakloze respecteert. Geef pragmatische en laagdrempelige behandeladviezen. Betrek familie alleen bij de behandeling op verzoek van de dakloze. ■

Klopt HT, et al. Palliative care for homeless people: a systematic review of the concerns, care needs and preferences, and the barriers and facilitators for providing palliative care. BMC Palliat Care 2018;17:67.

Koelen bij sporten

Daan Backes

Een toenemende lichaamskerntemperatuur bij sporten kan een negatieve invloed hebben op sportprestaties en kan leiden tot oververhitting. Koelingstechnieken voor, tijdens en na inspanning kunnen stijging van de lichaamskerntemperatuur beperken en daarmee sportprestaties bevorderen. Een combinatie van koelmethodes blijkt het best te werken.

De auteurs van deze review bekeken onderzoeken met verschillende koeltechnieken, inspanningsprotocollen, type

inspanning en omgevingsfactoren (temperatuur, vochtigheid). Zij berekenden vervolgens welke koeltechniek het meest effect had. De verbetering van sportprestaties werd uitgedrukt in een percentage. Koeling voor inspanning gaf een verbetering van 5,7% op sportprestaties. De effectiefste koelmethode voorafgaand aan inspanning was een combinatie van verschillende koelmethodes, gevolgd door onderdompeling in koud water, inname van koud water of ijsdrank, en koelpacks. Koelen tijdens inspanning gaf een gemiddelde verbetering van 9,3%, waarbij inname van koud water of ijsdrank, een ijs- of koelvest, en koud water of wind in het gezicht het effectiefst waren. Koelen na inspanning zoals

onderdompeling in koud water (5 tot 15 °C) verminderde spierpijn, maar gaf geen verbetering van de sportprestaties. De sportprestatiewaarden verbeterden wel bij cryotherapie na inspanning (korte periodes van 2 tot 4 minuten in koude (-110 tot -195 °C) en droge lucht. Koelen bij sporten blijkt een positieve invloed te hebben op sportprestaties en herstel na inspanning. Met deze hete sportzomer nuttige conclusies voor het verbeteren van de sportprestaties van uzelf en uw patiënten. ■

Bongers CCWG, et al. Cooling interventions for athletes: an overview of effectiveness, physiological mechanisms, and practical considerations. Temperature 2017;4:60-78.